ECLI:LV:AT:2024:0305.11351023919.7.L
Lieta Nr. 11351023919, SKK-2/2024
Krimināllietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
LĒMUMS
Rīgā 2024. gada 5. martā

Senāts šādā sastāvā: senatore referente Aija Branta, senatori Ivars Bičkovičs un Inese Laura Zemīte

rakstveida procesā izskatīja krimināllietu sakarā ar apsūdzētā /pers. A/ aizstāves zvērinātas advokātes Andras Ločmeles kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2022. gada 26. septembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Rīgas rajona tiesas 2021. gada 10. augusta spriedumu
/pers. A/, personas kods /personas kods/,
atzīts par vainīgu Krimināllikuma 125. panta pirmajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 2 gadiem un probācijas uzraudzību uz 1 gadu.
Saskaņā ar Krimināllikuma 55. pantu brīvības atņemšana noteikta nosacīti ar pārbaudes laiku uz 2 gadiem.
Drošības līdzeklis – dzīvesvietas maiņas paziņošana – atstāts negrozīts.

[2] Ar pirmās instances tiesas spriedumu /pers. A/ atzīts par vainīgu un sodīts par smaga miesas bojājuma tīšu nodarīšanu.

[3] Ar Rīgas apgabaltiesas 2022. gada 26. septembra spriedumu, iztiesājot lietu sakarā ar Pierīgas prokuratūras prokurora Igora Vikuļina apelācijas protestu, Rīgas rajona tiesas 2021. gada 10. augusta spriedums atcelts daļā par /pers. A/ noteikto sodu.
Par Krimināllikuma 125. panta pirmajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu /pers. A/ sodīts ar brīvības atņemšanu uz 4 gadiem un probācijas uzraudzību uz 2 gadiem.
Pārējā daļā pirmās instances tiesas spriedums atstāts negrozīts.

[4] Par Rīgas apgabaltiesas 2022. gada 26. septembra spriedumu apsūdzētā /pers. A/ aizstāve A. Ločmele iesniegusi kasācijas sūdzību, kurā lūdz minēto spriedumu atcelt daļā par /pers. A/ noteikto sodu.
Kasācijas sūdzība pamatota ar turpmāk norādītajiem argumentiem.
[4.1] Apelācijas instances tiesa, nosakot /pers. A/ sodu, par atbildību mīkstinošu apstākli nepamatoti nav atzinusi savas vainas daļēju atzīšanu. Tiesa nav ņēmusi vērā Krimināllikuma 47. panta otrajā daļā noteikto, ka, nosakot sodu par atbildību mīkstinošu apstākli var atzīt arī citu ar izdarīto noziedzīgo nodarījumu saistītu apstākli, kas šajā likumā nav paredzēts. Ņemot vērā, ka /pers. A/ atzina miesas bojājumu nodarīšanu cietušajam /pers. B/, bet nepiekrita apsūdzībā inkriminēto sitienu skaitam, apelācijas instances tiesai, tāpat kā pirmās instances tiesai, saskaņā ar Krimināllikuma 47. panta otro daļu bija pamats atzīt par atbildību mīkstinošu apstākli /pers. A/ savas vainas daļēju atzīšanu. Turklāt norādot, ka lietā nav konstatējams apsūdzētā atbildību mīkstinošs apstāklis, apelācijas instances tiesa atsaukusies uz pirmās instances tiesas sprieduma taisīšanas laikā neesošu Senāta judikatūru, ar kuru turpmāk tiesām faktiski atņemtas tiesības daļēju vainas atzīšanu saskaņā ar Krimināllikuma 47. panta otro daļu atzīt par atbildību mīkstinošu apstākli.
[4.2] Apelācijas instances tiesa nepamatoti konstatējusi Krimināllikuma 48. panta pirmās daļas 17. punktā norādīto atbildību pastiprinošo apstākli – noziedzīgu nodarījumu izdarījusī persona sniegusi apzināti nepatiesu liecību –, jo inkriminētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas laikā šāds atbildību pastiprinošs apstāklis likumā nebija noteikts. Tādējādi apelācijas instances tiesa pretēji Krimināllikuma 5. panta trešajai daļai piešķīrusi atpakaļejošu spēku tiesību normai, kas pasliktina apsūdzētā tiesisko stāvokli. Turklāt, piemērojot Krimināllikuma 48. panta pirmās daļas 17. punktu, apelācijas instances tiesa atsaukusies uz pirmās instances tiesas sprieduma taisīšanas laikā neesošu Senāta judikatūru – 2022. gada 3. marta lēmumā lietā Nr. SKK-72/2022 izteiktajām atziņām –, pieļaujot Kriminālprocesa likuma 2. panta pirmās daļas un tiesiskās paļāvības principa pārkāpumu.
[4.3] Apelācijas instances tiesa pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 15. panta pārkāpumu, jo nav pamatojusi Krimināllikuma 55. panta nosacījumu nepiemērošanu /pers. A/, aprobežojoties ar norādi, ka tā pilnībā pievienojas prokurora tiesu debatēs izteiktajam viedoklim par apsūdzētajam nosakāmo sodu, proti, brīvības atņemšanu. Tādējādi apelācijas instances tiesa pieļāvusi arī likuma „Par tiesu varu" 2. panta un 10. panta pirmās daļas pārkāpumu, jo soda noteikšana vainīgajam ir tiesas prerogatīva.

Motīvu daļa

[5] Senāts atzīst, ka kasācijas instances tiesas kompetencē ir sniegt atbildi: 1) vai apelācijas instances tiesa, neatzīstot par apsūdzētā /pers. A/ atbildību mīkstinošu apstākli savas vainas daļēju atzīšanu, pareizi interpretējusi Krimināllikuma 47. panta otro daļu; 2) vai apelācijas instances tiesa, konstatējot Krimināllikuma 48. panta pirmās daļas 17. punktā paredzēto atbildību pastiprinošo apstākli, savu atzinumu pamatojusi ar pierādījumiem.
[5.1] Krimināllikuma 47. panta pirmās daļas 1. punkts noteic, ka par atbildību mīkstinošu atzīstams apstāklis, ka noziedzīgā nodarījuma izdarītājs pieteicies par vainīgu, vaļsirdīgi atzinies un nožēlojis izdarīto.
Arī Senāta judikatūrā, interpretējot šajā tiesību normā ietverto saturu, atzīts, ka, formulējot apstākli – noziedzīgā nodarījuma izdarītājs pieteicies par vainīgu, vaļsirdīgi atzinies un nožēlojis izdarīto –, norādītas personas trīs darbības, kas tikai kopumā veido šo atbildību mīkstinošo apstākli (sk. *Senāta*

2007. gada 18. janvāra lēmums lietā Nr. SKK-35/2007, 1091052903, 2018. gada 4. septembra lēmuma lietā Nr. SKK-337/2018, ECLI:LV:AT:2018:0904. 11210030713.3.L, 15. punkts).

Ja noziedzīgu nodarījumu izdarījusī persona nav pieteikusies par vainīgu, taču savu vainu tai inkriminētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā vaļsirdīgi un pilnībā atzīst un izdarīto nožēlo, var lemt par šāda apstākļa atzīšanu par atbildību mīkstinošu Krimināllikuma 47. panta otrajā daļā noteiktajā kārtībā (*Liholaja V. 47. panta komentārs. Grām.: Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I-VIII[2] nodaļa). Trešais papildinātais izdevums. Krastiņš U., Liholaja V. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2021, 208. lpp.*).

Ņemot vērā, ka vainas atzīšana ir kriminālprocesa institūts, vaina nav jāsaprot tikai kā noziedzīgā nodarījuma subjektīvās puses elementa atzīšana, bet plašāk – persona atzīst visus apstākļus, uz kuru pamata viņa saucama pie kriminālatbildības. Vaina aptver divus būtiskus un savstarpēji saistītus momentus, proti, gan faktiskās darbības, gan to juridisko kvalifikāciju (sk. *tiesu prakses apkopojums „Tiesu prakse tiesvedībā par pirmstiesas procesā slēgtu vienošanos"*).

Vainas atzīšanai jābūt tādai, kas atklāj visus būtiskos faktus, kas nepieciešami, lai pierādītu noziegumu. Tādējādi vainas atzīšana nozīmē gan faktisko darbību, kas uzskatāmas par inkriminētā noziedzīgā nodarījuma pierādāmajiem apstākļiem, atzīšanu, gan to juridiskās kvalifikācijas atzīšanu. Tikai tādā gadījumā, ja faktiskās darbības, kuras persona atzīst, pilnībā atbilst inkriminētā noziedzīgā nodarījuma juridiskajai kvalifikācijai, kā arī persona pilnībā piekrīt šai juridiskajai kvalifikācijai, ir uzskatāms, ka persona vainu atzīst pilnībā. Savukārt gadījumā, ja persona neatzīst visus faktus vai arī iebilst pret kādu no faktiem, kas ir atzīstami par noziedzīgā nodarījuma pierādāmiem apstākļiem, vai arī nepiekrīt to juridiskajai kvalifikācijai, ir uzskatāms, ka persona vainu atzīst tikai daļēji.

Turklāt vērtējot vainas atzīšanas veidu, ir jāņem vērā personas sniegto liecību saturs, jo tieši no personas liecībām, kas atklāj noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas faktiskos apstākļus, var precīzi noskaidrot personas attieksmi pret noziedzīgā nodarījuma faktiskajiem apstākļiem un to juridisko kvalifikāciju, kas liecina par to, vai persona atzīst vainu pilnīgi vai daļēji.

Atbilstoši krimināltiesību doktrīnai, lai lemtu par atbildību mīkstinoša apstākļa esību, tiesai jākonstatē, pirmkārt, personas vaļsirdīga atzīšanās viņai inkriminētajā noziedzīgajā nodarījumā, un, otrkārt, izdarītā nožēlošana. Tādējādi apstāklis – savas vainas daļēja atzīšana – nav atzīstams par patstāvīgu personas atbildību mīkstinošu apstākli.

Apelācijas instances tiesa ir izvērtējusi apsūdzētā /pers. A/ liecības un konstatējusi, ka viņš pretēji tiesu medicīniskās ekspertīzes eksperta atzinumos secinātajam par cietušajam /pers. B/ nodarīto sitienu skaitu atzinis tikai vienu sitienu ar cirvi. Turklāt tiesa konstatējusi, ka apsūdzētais apstrīdējis arī nodarījuma kvalifikāciju, norādot, ka sitis ar cirvi, lai aizstāvētos no cietušā /pers. B/ uzbrukuma ar nazi.

Tādējādi pretēji aizstāves A. Ločmeles kasācijas sūdzībā norādītajam apelācijas instances tiesas atzinums, ka daļēja savas vainas atzīšana nav uzskatāma par atbildību mīkstinošu apstākli Krimināllikuma 47. panta otrās daļas izpratnē, pamatots ar krimināltiesību doktrīnā pausto atziņu, kas uzturēta gan aizstāves kasācijas sūdzībā minētajā Senāta 2021. gada 16. novembra lēmumā lietā Nr. SKK-126/2021, gan arī jaunākajā judikatūrā – Senāta 2023. gada 3. marta lēmumā lietā Nr. SKK-5/2023.

Izvērtējusi lietā iegūtos pierādījumus, apelācijas instances tiesa nav konstatējusi citus ar noziedzīgo nodarījumu saistītus apsūdzētā atbildību mīkstinošus apstākļus. Tādus apelācijas sūdzībā nav norādījusi arī aizstāve A. Ločmele.

[5.2] Apelācijas instances tiesā lieta izskatīta sakarā ar prokurora apelācijas protestu, tajā skaitā daļā par Krimināllikuma 48. panta pirmās daļas 17. punktā paredzētā atbildību pastiprinošā apstākļa nekonstatēšanu.

Senāts jau iepriekš izteicis atziņu, ka apelācijas instances tiesas tiesības piemērot apsūdzētajam nelabvēlīgākus materiālo tiesību normu nosacījumus ir cieši saistītas ar apelācijas protestā vai apelācijas sūdzībā izteiktajiem prasījumiem, un šiem prasījumiem jābūt motivētiem (sk. *Senāta 2018. gada 3. septembra lēmuma lietā Nr. SKK-413/2018, ECLI:LV:AT:2018:0903.11092037615.2.L, 7. un 8. punkts*).

Senāts arī atzinis, ka apsūdzētā atbildību pastiprinoša apstākļa konstatēšana ir tiesas tiesības, kas lietu izskata pēc būtības, līdz ar to tiesai ir pienākums motivēt, kāpēc tā piemēro konkrēto tiesību normu, konstatējot un atzīstot apsūdzētā atbildību pastiprinošu apstākli lietā (sk. *Senāta 2012. gada 26. marta lēmums lietā Nr. SKK-129/2012, 13800003911, 2012. gada 8. novembra lēmums lietā Nr. SKK-456/2012, 11221085210*). Atzinums par šo apstākļu konstatēšanu tiesai jāpamato ar tiesas sēdē pārbaudītiem pierādījumiem.

Prokurors apelācijas protestā izteikto prasījumu nav pamatojis, vien norādījis, ka pirmās instances tiesa rīkojusies neloģiski un nepamatoti, jo tā konstatējusi, ka apsūdzētais /pers. A/ tiesā sniedzis nepatiesas liecības, bet nav atzinusi to par viņa atbildību pastiprinošu apstākli saskaņā ar Krimināllikuma 48. panta pirmās daļas 17. punktu.

Savukārt apelācijas instances tiesa atzinusi, ka lietā konstatējams Krimināllikuma 48. panta pirmās daļas 17. punktā paredzētais atbildību pastiprinošais apstāklis – apsūdzētais /pers. A/ sniedzis apzināti nepatiesu liecību –, taču savu atzinumu nav pamatojusi ar pierādījumiem. Apelācijas instances tiesa vienīgi atsaukusies uz pirmās instances tiesas spriedumā norādīto, proti, ka apsūdzētā /pers. A/ liecības nav atzīstamas par patiesām un ticamām. Vienlaikus apelācijas instances tiesa nav ņēmusi vērā apstākli, ka pirmās instances tiesa savu atzinumu balstījusi ne tikai uz apsūdzētā /pers. A/ liecību, kuru viņš sniedzis pirmās instances tiesā, būdams informēts par apzināti nepatiesas liecības sekām, bet arī uz viņa sniegtajām liecībām pirmstiesas kriminālprocesā. No pirmās instances tiesas sprieduma izriet, ka apsūdzētā /pers. A/ liecība tiesā nav atzīta par apzināti nepatiesu, turklāt viņa sniegtās liecības pirmstiesas kriminālprocesā un tiesā pirmās instances tiesa vērtējusi kā apsūdzētā izvēlētās aizstāvības taktiku.

Senāts atzīst, ka, nesniedzot atzinumu par prokurora apelācijas protesta pamatotību šajā daļā, kā arī nepamatojot ar pierādījumiem atzinumu, ka lietā konstatējams Krimināllikuma 48. panta pirmās daļas 17. punktā noteiktais atbildību pastiprinošais apstāklis, apelācijas instances tiesa pārkāpusi Kriminālprocesa likuma 511. panta otro daļu, 512. panta pirmo daļu un 564. panta ceturto daļu. Minētie pārkāpumi atzīstami par Kriminālprocesa likuma būtiskiem pārkāpumiem šā likuma 575. panta trešās daļas izpratnē un noveduši pie nelikumīga nolēmuma.

[6] Senāts atzīst, ka aizstāves A. Ločmeles kasācijas sūdzībā norādītie argumenti par Krimināllikuma 55. panta nosacījumu nepiemērošanu apsūdzētajam /pers. A/ ir izvērtējami, iztiesājot lietu no jauna apelācijas instances tiesā.

[7] Kriminālprocesa likuma 588. panta 3.[1] daļa noteic: ja kasācijas instances tiesa pieņem šā likuma 587. panta pirmās daļas 2. punktā paredzēto lēmumu, tā izlemj jautājumu arī par drošības līdzekli.

Apsūdzētajam /pers. A/ pirmstiesas kriminālprocesā piemērots drošības līdzeklis – dzīvesvietas maiņas paziņošana.

Senāts atzīst, ka apsūdzētajam /pers. A/ piemērotais drošības līdzeklis turpināms, jo izskatāmajā lietā tas atzīstams par samērīgu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 585. pantu un 587. panta pirmās daļas 2. punktu,

nolēma

atcelt Rīgas apgabaltiesas 2022. gada 26. septembra spriedumu daļā par /pers. A/ noteikto sodu;
atceltajā daļā nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Rīgas apgabaltiesā;
pārējā daļā apelācijas instances tiesas spriedumu atstāt negrozītu;
apsūdzētajam /pers. A/ turpināt piemērot drošības līdzekli – dzīvesvietas maiņas paziņošana.

Lēmums nav pārsūdzams.

A.Branta I.Bičkovičs I.L.Zemīte